

БАНКРУТСТВО СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ ПІД ЧАС ПАНДЕМІЇ

*М. О. МИХАЙЛІЧЕНКО,
здобувач вищої освіти групи БЗ/2
обліково-фінансового факультету, МНАУ*

Анотація: досліджено питання банкрутства сільськогосподарських підприємств під час пандемії, розглянуто можливості усунення фінансових складнощів.

Ключові слова: банкрутство, криза, пандемія, підприємство.

Abstract: the issue of bankruptcy of agricultural enterprises during the pandemic is investigated, the possibilities of eliminating financial difficulties are considered.

Keywords: bankruptcy, crisis, pandemic, enterprise.

Банкрутство підприємств значно впливає на розвиток економіки та знижує доходи державного бюджету [8]. Незважаючи на значну кількість внутрішніх і зовнішніх причин на підприємстві може виникати фінансова криза (на будь-якій стадії його економічного розвитку). Це є, як правило, ознакою неефективного менеджменту на підприємстві. Ситуація, коли діагностика фінансової кризи не була своєчасно проведена – є найбільш поширеною, та є наслідком того, що криза дуже швидко зростає, при цьому з'явилася загроза банкрутства та ліквідації. Як відомо, кризу легше попередити та перемогти на ранніх етапах. Це є сигналом до дій, тобто, провести певні зміни і вчасно виявити кризу дозволяє легко здолати її.

Сільськогосподарські підприємства є дуже вразливими до кризи, через виробничий цикл, який є тривалим та залучення коштів на довготривалий період. Ці причини ускладнюють боротьбу з кризою [6].

Дослідженню причин виникнення банкрутства підприємств приділяли увагу зарубіжні та вітчизняні науковці, серед яких слід відмітити Л. Кравчук [5], М. Гаву [5], Є. Андрущак [1], М. Білик [3], Ю. Велику [4], С. Румянцеву [7] та ін.

Під час пандемії 2020 р. всі ці чинники дуже загострилися, та не всі підприємства змогли витримати тиск збоку всіх заходів, які проводилися з метою нерозповсюдження вірусу. Відомо, що Кодекс України з процедур банкрутства розпочав свою дію 21.10.2019 р., але світова пандемія COVID-19 вирішила внести свої корективи. За таких умов Кодекс не може застосовуватися у звичайному режимі, тоді жахливі наслідки неминучі. Відтак, 10.04.2020 р. у Верховній Раді України був зареєстрований перший [проект закону №3322](#) про внесення змін до Кодексу України з процедур банкрутства щодо недопущення зловживань у сфері банкрутства на період здійснення заходів, спрямованих на запобігання виникненню і поширенню COVID-19. Багато підприємств вже зіткнулись із загрозою неплатоспроможності, але інші намагаються мінімізувати ризики. Наслідок залишається для всіх один – відповідальність менеджменту по боргах юридичних осіб. У Кодексі з процедур банкрутства йдеться про те, що солідарна відповідальність менеджменту компанії настає у тому випадку, якщо бізнесу загрожує неплатоспроможність (ч. 6 ст. 34 Кодексу з процедур банкрутства). Але за відсутності змін до Кодексу з процедур банкрутства на період пандемії, менеджмент компанії продовжує відповідати по боргах компанії за несвоєчасне звернення до суду у разі виникнення загрози неплатоспроможності [10].

Одним із головних завдань управління в конкурентному ринковому середовищі є виявлення загрози банкрутства і розробка контрзаходів,

спрямованих на подолання негативних тенденцій для розвитку підприємств [5].

З економічної точки зору поточною неплатоспроможністю вважається такий стан компанії, коли коштів та високоліквідних активів недостатньо для розрахунку з усіма кредиторами, строк сплати грошових зобов'язань перед якими вже настав. Відтак, якщо у компанії поточних зобов'язань більше ніж ліквідних активів, це свідчить, що бізнесу загрожує банкрутство, а ризик для директора розділити весь тягар відповідальності по усіх боргах компанії стає більше, ніж реальним [10].

17.03.2020 р. набрав чинності закон, яким додатково був внесений до переліку форс-мажорних обставин карантин (встановлений Кабінетом Міністрів України). Тому, сьогодні бізнесу буде доречно проаналізувати умови укладених договорів на предмет відповідальності за невиконання зобов'язань та підстав звільнення від них у разі настання форс-мажорних обставин, а також спробувати врегулювати відносини з контрагентом шляхом внесення змін до договору щодо відтермінування строків виконання зобов'язань. Це дозволить якнайшвидше вирішити проблему виконання договору та спрямувати ресурси компанії на інші важливі напрямки діяльності [10].

Керівникам підприємств необхідно пам'ятати, що відповідно до ч. 6 ст. 34 Кодексу України з процедур банкрутства, боржник зобов'язаний у місячний строк звернутися до господарського суду із заявою про відкриття провадження у справі, якщо задоволення вимог одного або кількох кредиторів призведе до неможливості виконання грошових зобов'язань боржника в повному обсязі перед іншими кредиторами (загроза неплатоспроможності), а також в інших випадках, передбачених цим Кодексом. Якщо керівник боржника допустив порушення цих вимог, він несе солідарну відповідальність за незадоволення вимог кредиторів [10].

Згідно з ч. 2 ст. 61 Кодексу України з процедур банкрутства, у разі банкрутства боржника з вини його засновників або керівника вони можуть

бути притягнуті до субсидіарної відповідальності в розмірі різниці між сумою вимог кредиторів і ліквідаційною масою. Отже, відповідно до положень чинного законодавства, керівник боржника та його засновники можуть відповідати за борги своєї компанії власним майном [10].

В умовах економічної кризи потрібно бути дуже уважними до такого поняття як «загроза неплатоспроможності» – обставини, яка підтверджує, що найближчим часом боржник не зможе виконати грошові зобов'язання чи здійснювати звичайні поточні платежі. У разі виявлення таких ознак варто негайно домовлятися зі своїми контрагентами про відстрочення або розстрочення оплати боргу. Якщо домовитися не вдалося, необхідно негайно звертатися до суду із заявою про ініціювання справи про банкрутство [10].

У цей складний час слід розуміти, що банкрутство – це не кінець діяльності суб'єкта господарювання. Сьогодні для боржників діє загалом лояльна система:

По-перше, вводиться мораторій на примусове стягнення заборгованості, яка виникла до порушення провадження у справі про банкрутство. Погашення такої заборгованості відбувається виключно в межах справи про банкрутство за участю кваліфікованого арбітражного керуючого, який допоможе знайти компроміс із кредиторами та під контролем суду.

По-друге, господарська діяльність підприємства продовжується, працівники не звільняються, можуть укладатися нові контракти та продовжують виконуватися роботи за раніше укладеними договорами.

По-третє, арешт майна боржника чи інші обмеження боржника щодо розпорядження належним йому майном можуть бути застосовані виключно господарським судом у межах провадження у справі про банкрутство.

По-четверте, господарський суд за заявою розпорядника майна може скасувати арешти майна боржника чи інші обмеження щодо розпорядження його майном, якщо такі арешти чи обмеження перешкоджають господарській діяльності боржника та відновленню його платоспроможності.

По-п'яте, не вигідні для боржника правочини можуть бути визнані недійсними, а відчужене за цими договорами майно – повернуте у власність боржника [10].

В умовах пандемії підприємствам необхідно швидко реагувати на умови зовнішнього середовища. Ризики, що виникають в умовах карантинних заходів потребують негайної мінімізації. Досягається це шляхом створення дієвої системи раннього попередження та реагування на підприємстві. Разом з цим треба пам'ятати, що відтермінування погашення боргу, буде кращим вибором для кредитора, ніж попасти у судовий банкрутний процес на невизначений час з перспективою не отримати нічого у ліквідаційній процедурі, окрім витрат на проведення банкрутної процедури.

Література:

1. Андрущак Є. М. Діагностика банкрутства українських підприємств. *Фінанси України*. 2004. № 9. С. 118-124.
2. Бень Т. Г., Довбня С. Б. Інтегральна оцінка фінансового стану підприємства. *Фінанси України*. 2002. № 6. С. 53-61.
3. Білик М. Д. Сутність та оцінка фінансового стану підприємства. *Фінанси України*. 2005. № 3. С. 117-129.
4. Великий Ю. М., Проскура О. Ю. Особливості кризового стану вітчизняних підприємств і методів його оцінки. *Фінанси України*. 2002. № 10. С. 29-34
5. Кравчук Л. С., Гава М. О. діагностика ймовірності банкрутства сільськогосподарських підприємств. *Інноваційна економіка*. 2013. № 1. С. 268-271.
6. Півень А. І. Механізм побудови системи ранньої діагностики та подолання фінансової кризи на підприємстві. *НТУ «ХПИ»*, 2010. С. 91-97.
7. Румянцева С. Вдосконалення процедур банкрутства. *Цінні папери України*. 2009. № 46. С. 20.
8. Стаття «Оцінка ймовірності банкрутства вітчизняних підприємств». URL: http://economyandsociety.in.ua/journal/12_ukr/11.pdf (дата звернення 04.10.2020)
9. Юридична газета онлайн. URL: <https://yur-gazeta.com/dumka-eksperta/onovlena-procedura-bankrutstva-pid-chas-pandemiyi-covid19-perspektivi-ta-realiyi.html> (дата звернення 04.10.2020)
10. Юридична газета онлайн. URL: <https://yur-gazeta.com/publications/practice/bankrutstvo-i-restrukturizaciya/pandemiya-recesiyi-ekonomiki-a-takozh-trohi-pro-bankrutstvo.html> (дата звернення 04.10.2020)

**Науковий керівник – Мікуляк Катерина Анатоліївна,
асистент кафедри фінансів, банківської
справи та страхування, МНАУ**